

Nr 172.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes; given Stockholms slott den 20 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att under det i 1953 års statsverksproposition äskade anslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes anvisas ytterligare 200 000 kronor för påbörjande av arbeten med uppförande av ny köksbyggnad med värmecentral för anstalten samt 390 000 kronor för anordnande av en samlingsallsbyggnad såsom ersättning för anstaltens tidigare samlingslokal, vilken eldhärjats.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars
1953.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om *ytterligare anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes* samt anför.

Framställning av byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 23 februari 1953 hemställer *byggnadsstyrelsen*, att ett av styrelsen överlämnat förslag till nybyggnad för kök och panncentral vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes godkännes att i huvudsak lända till efterrättelse samt att för budgetåret 1953/54 anvisas 500 000 kronor till påbörjande av denna nybyggnad. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Den 19 december 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med socialstyrelsen och styrelsen för Svartsjöanstalten upprätta en allmän byggnadsplan för anstalten samt att inkomma med de förslag, som kunde föranledas därav. Upprättandet av denna byggnadsplan och utarbetandet av därmed sammanhängande förslag kan icke beräknas vara avslutat förrän tidigast under sommaren 1953. Emellertid befinner sig den byggnad, vari bl. a. anstaltens kök är inrymt, i ett så bristfälligt skick, att en förbättring av dessa lokaliteter bör komma till stånd, utan att byggnadsplanens slutliga fastställande avvaktas.

Utredningsarbetet rörande generalplan har därför hittills främst tagit sikte på att klarlägga, hur kökslokalerna och därmed sammanhängande panncentral skola förläggas och utformas.

Centralköket är nu inrymt i en på 1890-talet uppförd byggnad, som jämväl innehåller tvätteri, pannrum och badinrättning. Byggnaden befinner sig i sådant tillstånd, att det icke kan anses ekonomiskt försvarligt med ytterligare investeringar för dess iståndsättande. I den nya köksbyggnad, som sålunda måste uppföras, bör även inrymmas en ny matsal för anstaltens personal såsom ersättning för den befintliga, i den s. k. »Mässbyggnaden» belägna personalmatsalen, vilken måste anses undermålig.

Såväl slottet som flertalet övriga byggnader inom anstaltsområdets centrala delar sakna moderna uppvärmningsanordningar. Då det — icke minst av ekonomiska skäl och för att möjliggöra de erforderliga ny- och ombyggnadsarbetena vid anstalten — synes ofrånkomligt, att frågan om en gemensam panncentral löses inom en nära framtid, har byggnadsstyrelsen funnit det lämpligt, att i samband med uppförandet av den nya köksbyggnaden och i direkt anslutning till denna anordnas en sådan central, vilken kan förse flertalet byggnader inom anstaltsområdet med värme och ånga. Pannutrustningen till centralen bör lämpligen utbyggas efter hand som värmeinstallationerna inom de skilda byggnaderna fortskrida.

Den föreslagna nybyggnaden för kökslokaler med personalmatsal och värmecentral föreslås skola placeras centralt inom anstaltsområdet. Kostnaderna för byggnadsföretaget, inklusive pannutrustning, beräknas enligt prisläget den 1 juli 1952 till 910 000 kronor, varav 310 000 kronor för panncentralen.

Enligt hittills uppdragna huvudlinjer för den allmänna byggnadsplanen för anstalten skall slottet, vilket är olämpligt för förläggningssändamål, utnyttjas såsom administrationslokaler, sjuk- och mottagningsavdelningar samt bostäder för sjukvårdspersonal. Den nuvarande sjukhusbyggnadens framtida användning bör närmare övervägas; förslag har framkommit att iordningställa densamma till tbc-avdelning. De i anslutning till slottet ligande byggnader, vilka inrymma de nuvarande kökslokalerna m. m. samt administrationslokaler, äro av sådan beskaffenhet, att de icke böra repareras i större omfattning, utan de böra efter hand ersättas med nybyggnader. På grund av att den byggnad, som inrymmer samlings-sal och verkstäder, nyligen eldhärjats, är frågan om ersättning i form av nybyggnader även för dessa lokaler aktuell. Såsom ersättning för förläggningssutrymmena i slottet föreslås nya byggnader för alkoholistanstaltens interner. Dessa byggnader böra utformas på sådant sätt, att önskvärd differentiering av klientelet blir möjlig. Förslagsvis skulle uppföras två förläggningsbyggnader för avdelningar av halvsluten karaktär med sammanlagt 60 interner. För återstående cirka 40 interner beräknas en sluten avdelning, avskild från anstaltens övriga bebyggelse. I anslutning härtill böra verkstäder uppföras för berörda interner, vilka lämpligen sysselsättas med skomakeri-, skråreri-, korg- och pappersarbeten samt vävning och bokbinderi. En ny snickeriverkstad, närmast för internerna å de halvslutna avdelningarna, avses ersätta den numera avbrända verkstadsbyggnaden. Såsom ersättning för samlings-salen i samma byggnad föreslås en ny samlings-sal, vilken lämpligen bör utformas så, att den jämväl kan användas som gymnastik-sal.

Byggnadsstyrelsen har under hand erfarit, att anstaltsstyrelsen har för avsikt att hemställa om anvisande av medel till de lokaler, som skulle er-

sätta verkstads- och samlingssalsbyggnaden. Ritningar härtill ha upprättats genom byggnadsstyrelsens försorg i samråd med socialstyrelsen och anstaltsstyrelsen. Kostnaderna beräknas till 390 000 kronor för den slutna avdelningens verkstäder, 260 000 kronor för snickeriverkstaden och 390 000 kronor för samlingssalsbyggnaden.

Storleken av kostnaderna för sistnämnda byggnader liksom kostnaden för kök och panncentral sammanhänger med bristen på lämplig arbetskraft för huvuddelen av arbetena, vilket medför höga löne- och transportkostnader för arbetskraften. Härtill kommer, att byggnadsmaterial icke kan erhållas på nära håll. Styrelsen avser emellertid att pröva alla möjligheter till beskärning av kostnaderna, bl. a. genom att i görligaste mån utnyttja internerna såsom arbetskraft.

Då under nästa budgetår icke torde kunna förbrukas mer än cirka 500 000 kronor för kök och panncentral samt lika mycket för de övriga tre byggnaderna sammanlagt, avser byggnadsstyrelsen att i samband med petita till budgetåret 1954/55 inkomma med slutlig redogörelse för det totala medelsbehovet för ifrågavarande byggnadsföretag.

Framställning av anstaltsstyrelsen.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes har i skrivelse den 6 mars 1953 hemställt om godkännande av de i byggnadsstyrelsens framställning redovisade förslagen till nybyggnader för verkstadslokaler och samlingssal samt yrkat anvisande av ett anslag av 500 000 kronor till påbörjande av dessa nybyggnader. Styrelsen anför bl. a.

Genom brand, som började den 5 februari 1953, förstördes fullständigt verkstadsbyggnadens övervåning, inrymmande bl. a. anstaltens samlingslokal, varjämte våra skador anställdes å byggnadens övriga båda våningar, vilka uteslutande disponerades för verkstadsdriften. Något provisoriskt iordningställande av samlingssalen är icke möjligt med hänsyn till byggnadens beskaffenhet efter branden. Endast i vad avser verkstadslokalerna kan sådana åtgärder ifrågakomma. Styrelsen har hemställt, att medel härför äskas å tilläggsstat för innevarande budgetår. På grund av de svåra skadorna å byggnadskroppen är det emellertid mycket ovisst, hur länge detta provisorium kan räcka. Med hänsyn härtill samt till att ifrågavarande byggnad enligt de riktlinjer, som byggnadsstyrelsen redovisat för en allmän ombyggnad av anstalten, ändock skulle utgå, hemställer anstaltsstyrelsen, att byggnadsstyrelsens förslag i denna del måtte godtas och medel härför anvisas under nästa budgetår i den utsträckning byggnadsstyrelsen ansett erforderlig.

Den brunna samlingslokalen var gemensam för samtliga anstalter å Svartsjö, innefattande sålunda även den dit förlagda fångvårdsanstalten. Lokalen, som rymde cirka 275 platser, har använts vid gudstjänster, bio-

graf- och teaterföreställningar, föredrag, studiecirklar och andra underhållningsprogram, allt i syfte att underlätta anstaltslivet för de intagna. Underhållning av något slag har i regel varit ordnad varje lördag och söndag. Anstaltsstyrelsens försök att skapa omväxlande fritidssysselsättningar för internerna har haft gynnsamma återverkningar. De tidigare ofta förekommande rymningsförsöken har nedgått avsevärt, och fall av arbetsvägran eller försök till upplopp förekommer numera sällan. Överhuvudtaget har stämningen bland internerna högst påtagligt förbättrats. Några möjligheter att fortsätta denna fritidsverksamhet i andra lokaler står icke till buds. Om nya lokaler icke kan iordningställas, måste anstaltsstyrelsen därför uttala sina bestämda farhågor för en försämrad anstaltsvård. Slutligen må i detta sammanhang framhållas, att de vid anstalten anställda liksom deras familjer sakna lämpliga fritidslokaler inom rimligt avstånd från anstalten. Anstaltsstyrelsen finner det sålunda synnerligen angeläget, att det av byggnadsstyrelsen framlagda byggnadsförslaget till samlingslokal snarast realiserats.

Departementschefen.

I årets statsverksproposition (XI, punkten 143) förutskickade jag, att ett förslag rörande om- eller nybyggnad av köksbyggnaden vid Svartsjöanstalten eventuellt skulle hinna prövas av Kungl. Maj:t i sådan tid, att en särskild proposition härom skulle kunna föreläggas 1953 års riksdag. Byggnadsstyrelsens nu framlagda utredning har bestyrkt mitt uttalande vid anslagspunktens anmälan, att Svartsjöanstaltens kökslokaler befinner sig i ett synnerligen bristfälligt skick och att snara åtgärder bör vidtagas för att ernå en förbättring härutinnan. Med hänsyn till den nuvarande köksbyggnadens dåliga beskaffenhet synes det icke ekonomiskt försvarligt att sätta densamma i stånd, utan en helt ny byggnad bör uppföras för ändamålet. Då arbetet med upprättande av en allmän byggnadsplan för anstalten nu fortskridit så långt, att placeringen av de nu aktuella byggnaderna kunnat definitivt fixeras, torde arbetena med köksbyggnaden kunna påbörjas, oaktat planen icke blivit slutligt fastställd. Utan att i detalj taga ställning till de riktlinjer för byggnadsplanen i övrigt, som byggnadsstyrelsen redovisat, förordar jag därför, att medel för påbörjande av köksbyggnaden anvisas redan för budgetåret 1953/54. Nyssnämnda riktlinjer förutsätter emellertid, att en för de planerade byggnaderna gemensam panncentral uppföres i anslutning till köket. Då den i nuvarande köksbyggnaden inrymda panncentralen endast torde kunna användas för någon kortare tid och framdragande av ledningar för värme och ånga därifrån till den nya köksbyggnaden av kostnadsskäl bör undvikas, tillstyrker jag, att ny

panncentral anordnas i samband med uppförandet av den nya köksbyggnaden.

Kostnaderna för den planerade anläggningen har av byggnadsstyrelsen beräknats till 910 000 kronor. Häri ingår kostnader för pannutrustning och köksinredning, vilka, enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen, måste beräknas till betydande belopp. Vid kostnadsberäkningen har ej heller förutsatts, att internernas arbetskraft skulle kunna utnyttjas i någon större utsträckning. Enligt min uppfattning bör dock såsom byggnadsstyrelsen framhållit internerna användas för alla arbeten, där så kan ske, varigenom en viss besparing torde kunna göras. Särskilt schaktningsarbeten o. d. bör till den övervägande delen kunna utföras av interner. Dessa arbeten kommer huvudsakligen att verkställas under det första byggnadsåret. Vidare förutsätter jag, att i övrigt förefintliga möjligheter till förbilligande av byggnadskostnaderna tillvaratages. Jag förordar, att för nästa budgetår anvisas 200 000 kronor för påbörjande av byggnadsarbetena.

I proposition nr 150 till årets riksdag har Kungl. Maj:t å tilläggsstat för budgetåret 1953/54 äskat medel för bl. a. provisoriskt iordningsställande av den nyligen eldhärjade verkstadsbyggnaden vid Svartsjöanstalten. Om dessa medel anvisas, räknar jag med att verkstadslokalerna skall kunna försättas i sådant skick, att de kan nöjaktigt användas, till dess byggnadsplanen för anstalten utarbetats och ett mera definitivt ställningstagande till densamma skett. Jag anser mig därför icke kunna tillstyrka, att medel nu anvisas för uppförande av nya verkstadsbyggnader.

Däremot synes det vara angeläget, att ersättning utan dröjsmål erhålles för den genom branden helt förstörda samlingslokalen. Ur vårdsynpunkt är det nämligen av stor betydelse, särskilt för en anstalt med så svårbehandlat klientel som Svartsjöanstaltens, att möjligheter till fritidssysselsättning och förströelse finns. Jag förordar därför, att en ny samlingsallsbyggnad uppföres vid anstalten i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag. Mot den beräknade kostnaden för byggnaden, 390 000 kronor, har jag i och för sig intet att erinra. Även i fråga om denna byggnad bör dock givetvis alla möjligheter till besparingar tillvaratagas, framförallt genom utnyttjande av internernas arbetskraft i största möjliga utsträckning. Jag förutsätter vidare, att särskilda kostnader för provisoriskt anordnande av uppvärmningsmöjligheter i samlingsallsbyggnaden, intill dess den av mig föreslagna panncentralen kan tagas i bruk, icke skall uppkomma.

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (XI, punkten 143) äskat ett reservationsanslag av 638 000 kronor till vissa byggnadsarbeten vid Svartsjöanstalten. Kostnaderna för de av mig nu tillstyrkta byggnadsåtgärderna torde böra bestridas från nämnda anslag. Till följd härav bör medelsanvisningen höjas till (638 000 + 200 000 + 390 000) 1 228 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring härutinnan av Sitt i statsverkspropositionen framförda förslag — föreslå riksdagen att

a) godkänna det av mig framlagda förslaget om uppförande av en ny köksbyggnad med värmecentral vid Svartsjöanstalten för en kostnad av högst 910 000 kronor; samt

b) till *Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1953/54* anvisa ett reservationsanslag av 1 228 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Lindmark.